

AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA INSON O'RNI

Yuldasheva Gulbahor Ibragimovna ¹¹ FarDU, dotsentMeliboyeva Zulayho ¹¹ FarDU, Ijtimoiy ish yo'nalishi talabasiMAQOLA
MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 20.01.2025

Revised: 21.01.2025

Accepted: 22.01.2025

KALIT SO'ZLAR:

axborotlashgan
jamiyat, axborot
texnologiyalari, inson
faoliyati, zamonaviy
jamiyat, raqamli
texnologiyalar.

Ushbu maqolada axborotlashgan jamiyatning shakllanishi va rivojlanishida insonning o'rni, uning axborot texnologiyalari bilan bog'liq faoliyati va zamonaviy jamiyatdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Axborot texnologiyalarining ijtimoiy hayotdagi ta'siri, inson faoliyatining turli sohalaridagi o'zgarishlar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, insonning axborotlashgan jamiyatdagi roli va mas'uliyati xususida fikr yuritiladi.

KIRISH. Axborotlashgan jamiyat tushunchasi so'nggi o'n yilliklarda inson hayotining barcha jabhalarida chuqur o'zgarishlarni keltirib chiqardi. Raqamli texnologiyalar va global tarmoqlarning keng tarqalishi jamiyatning rivojlanish sur'ati va inson faoliyatining mohiyatini o'zgartirdi. Ushbu jarayonda insonning roli yanada muhimlashib, axborot ishlab chiqaruvchi, tarqatuvchi va iste'mol qiluvchi sifatida e'tiborga olinmoqda. Bugungi kunda axborot texnologiyalari insonlar uchun nafaqat qulaylik yaratuvchi vosita, balki ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy taraqqiyotning muhim omiliga aylandi. Jamiyatning axborotlashuvi jarayoni inson faoliyatining barcha sohalariga ta'sir ko'rsatib, yangi imkoniyatlar va muammolarni yuzaga keltirmoqda. Maqolaning asosiy maqsadi – insonning axborotlashgan jamiyatdagi o'rni va uning oldidagi vazifalarni tahlil qilishdir.

Axborotlashgan jamiyat deganda axborot texnologiyalari asosida ijtimoiy va iqtisodiy munosabatlar shakllangan hamda axborot resurslari asosiy boylik sifatida e'tirof etiladigan jamiyat tushuniladi. Ushbu tushuncha birinchi marta XX asrning ikkinchi yarmida paydo bo'lib, texnologik taraqqiyot bilan chambarchas bog'liqdir. Axborotlashgan jamiyatda insonning bilim va ko'nikmalari, axborotni boshqarish qobiliyati muhim o'rin egallaydi.

Axborot texnologiyalarining inson faoliyatiga ta'siri. Axborot texnologiyalari inson hayotining turli sohalarida inqilobiy o'zgarishlarni amalga oshirdi. Ta'lim, sog'liqni saqlash, ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish kabi sohalarda texnologiyalar tufayli samaradorlik va sifat oshmoqda. Xususan, ta'lim sohasida onlayn ta'lim platformalari insonlarga istalgan joydan ta'lim olish imkoniyatini yaratmoqda. Bu jarayonda inson axborotni izlash, qayta ishlash va undan samarali foydalanish ko'nikmalarini egallashi lozim. Misol uchun, masofaviy ta'lim orqali nafaqat akademik bilimlar, balki axborot texnologiyalarini ishlatish malakasi ham o'zlashtirilmoqda. Bu esa yangi avlodni zamonaviy texnologiyalar bilan ishlashga tayyorlashda muhim omil bo'ladi.

Sog'liqni saqlash sohasida telemeditsina va tibbiy ma'lumotlar bazalarining joriy etilishi bemorlarga tezkor yordam ko'rsatish, diagnostika va davolashni samarali amalga oshirish imkonini beradi. Bunda ham insonning texnologiyalarni o'rganish, tibbiy axborotni to'g'ri tahlil qilish va undan samarali foydalanish qobiliyati asosiy rol o'ynaydi. Ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarida esa avtomatizatsiya va sun'iy intellekt texnologiyalari ishchilarning samaradorligini oshirib, yangi ish o'rinlarini yaratmoqda. Bu texnologiyalar inson faoliyatini o'zgartirib, uning mehnat sharoitlarini yaxshilaydi va iqtisodiy samaradorlikni oshiradi.

Axborot resurslari va ularning inson uchun ahamiyati. Axborot resurslari bugungi kunda eng muhim boylik sifatida qaralmoqda. Inson axborotlashgan jamiyatda nafaqat axborotdan foydalanuvchi, balki uni yaratib, tarqatuvchi sifatida ham faol ishtirok etmoqda. Axborot resurslaridan samarali foydalanish uchun insonning raqamli savodxonligi, texnologik bilimlari muhim ahamiyatga ega. Axborotlar to'g'ri tahlil qilinishi va qo'llanilishi lozim, chunki noto'g'ri axborot yoki noto'g'ri qarorlar jamiyatda salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin.

Jamiyatda axborotning ahamiyati ortib borishi bilan axborotdan foydalanish qobiliyati va axborotni boshqarish ko'nikmalariga talab ham oshdi. Masalan, biznesda raqamli marketing, onlayn savdo va ma'lumotlar tahlili kabi sohalarda ishlash uchun zamonaviy texnologiyalarni bilish zarur bo'lib qolmoqda. Bu esa insonning raqamli

savodxonligini va innovatsion fikrlashni rivojlantirishni talab qiladi. Shuningdek, axborot texnologiyalari yordamida davlat boshqaruvi, iqtisodiy strategiyalar va ijtimoiy xizmatlar samaradorligini oshirish uchun axborot resurslarini to'g'ri boshqarish zarurati tug'ilmoqda.

Axborotlashgan jamiyatdagi ijtimoiy muammolar va insonning mas'uliyati.

Axborot texnologiyalarining rivojlanishi yangi muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Masalan, axborot xavfsizligi, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, feyk axborotlarning tarqalishi kabi muammolar dolzarbligicha qolmoqda. Bu borada insonning mas'uliyati ortib, texnologiyalarni mas'uliyat bilan boshqarish va ulardan foydali maqsadlarda foydalanish zarurati tug'ilmoqda. Odamlar tomonidan yaratilib, tarqatilayotgan axborotlarning to'g'riligini tekshirish, feyk yangiliklarni aniqlash va ularga qarshi kurashish jamiyatning axborot madaniyatini shakllantirishning muhim omilidir.

Shuningdek, axborot texnologiyalarining keng tarqalishi bilan shaxsiy hayotning maxfiyligi va ma'lumotlarning himoyasi masalalari dolzarb bo'lib turibdi. Insonning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish, tarmoqdagi huquqiy va axloqiy normalarni saqlash, kibermuhofaza va axborot xavfsizligi masalalari o'ta muhim bo'lib qolmoqda. Bu masalalarda jamiyat va davlatning o'zaro hamkorligi hamda ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashdagi innovatsion yechimlar muhim ahamiyat kasb etadi.

Axborot madaniyati va uning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni.

Axborot madaniyati – insonning axborot bilan ishlash qobiliyati va axborot maydonida o'zini tutish qoidalarini bilishini anglatadi. Axborotlashgan jamiyatda insonning axborot madaniyati yuqori bo'lishi jamiyat taraqqiyotining asosiy omillaridan biridir. Axborot madaniyati orqali insonlar axborotni tahlil qilish, tanlash va undan samarali foydalanishni o'rganadi. Bu esa nafaqat individual darajada, balki jamiyatning rivojlanishi uchun ham katta ahamiyatga ega.

Insonlar axborot madaniyatini rivojlantirish orqali o'z hayotini yaxshilash, jamiyatda faol ishtirok etish, axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish va yangi imkoniyatlardan foydalangan holda zamonaviy dunyoda muvaffaqiyatga erishishi mumkin. Kelajakda axborotlashgan jamiyatda yuqori axborot madaniyati, axborot texnologiyalarini boshqarish va ularni samarali ishlatish ko'nikmalari jamiyatning barqaror rivojlanishida muhim rol o'ynaydi.

Axborotlashgan jamiyatda insonning ijodkorlik va innovatsion roli.

Axborotlashgan jamiyatda insonning ijodkorligi va innovatsion fikrlash qobiliyati jamiyatning kelajakdagi rivojlanishida katta ahamiyat kasb etadi. Texnologik inqiloblar va raqamli yangiliklar jamiyatda yangi imkoniyatlarni yaratmoqda, va insonning ijodkorlik ko'nikmalari shu imkoniyatlardan to'g'ri foydalanishda muhim o'rin egallaydi. Ijodkorlik

faqat yangi mahsulotlar yoki xizmatlar yaratishda emas, balki mavjud tizimlarni optimallashtirish, samaradorlikni oshirish va ijtimoiy muammolarni hal qilishda ham o'z ifodasini topadi. Innovatsion fikrlash texnologiyalarni rivojlantirishga, yangi g'oyalarni yaratishga va jamiyatni ilg'or texnologiyalar bilan ta'minlashga yordam beradi.

Shu bilan birga, axborot texnologiyalarining innovatsion qo'llanilishi nafaqat iqtisodiy sektorlarni rivojlantirishda, balki ijtimoiy sohalarda ham ijobiy o'zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. Masalan, ijtimoiy tarmoqlar va bloglar orqali odamlar o'z fikrlarini erkin ifodalashadi, yangi g'oyalarni targ'ib qilishadi va bu jamiyatda yangi fikrlar, kontseptual yondashuvlar va yangiliklarga erishishga olib keladi. Insonning innovatsion va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish va ularni jamiyatda qo'llash, axborotlashgan jamiyatning samarali ishlashini ta'minlashda muhim omil bo'lib qoladi. Bu jarayon, ayniqsa, yosh avlod uchun o'ta dolzarb bo'lib, ular yangi texnologiyalarni tezda o'zlashtirishi, zamonaviy bilimlar bilan jihozlanishi va jamiyatda o'z o'rnini topishi kerak.

Xulosa. Axborotlashgan jamiyatda insonning roli beqiyosdir. U nafaqat axborot iste'molchisi, balki uni yaratish va boshqarishda ham faol ishtirok etuvchi subyekt sifatida maydonga chiqmoqda. Axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish, axborot madaniyatini rivojlantirish va texnologiyalarni mas'uliyat bilan boshqarish insonning zamonaviy jamiyatdagi asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Kelajakda axborotlashgan jamiyatning barqaror rivojlanishi inson omiliga, uning bilim va salohiyatiga bog'liq bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ismoilov, Z. (2018). Axborot jamiyati va inson. Toshkent: Ma'naviyat.
2. Karimov, I. A. (1998). O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. Toshkent: O'zbekiston.
3. Toshmurodov, H. (2015). Axborot texnologiyalarining jamiyat rivojlanishidagi o'rni. Toshkent: Fan va texnologiya.
4. G'ulomov, S. (2010). Zamonaviy axborot texnologiyalari. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
5. Niyozov, A. (2021). Axborot madaniyati va texnologiyalar. Toshkent: Universitet nashriyoti.
6. Yuldasheva, G. (2023). Ta'limda axborot texnologiyalari. 1-qism. Darslik. – Farg'ona-307b

7. Yuldasheva, G., V. Sharopova . “Inson” ijtimoiy xizmatlar markazlarida AKT dan foydalanishning ahamiyati. International Journal of Scientific Research. Volume 5, ISSUE 2. 2024-yil. 292-293b.

8. Yuldasheva, G., N.Teshaboyeva. Ijtimoiy ish sohasida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish. Gospodarka i Innowacje. Volume 47. 2024-yil. 304-307 b.

9. Yuldasheva G., D. A’zamxujayeva. Ijtimoiy ishda boshqaruv hujjatlarni elektronlashtirish. Международная конференция академических наук. 2024-yil. 200-203 b

